

ТЕХНОВІРТУАЛІЗАЦІЯ ЛЮДИНИ В УМОВАХ НОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Трагічне відчуття загибелі, яке властиве періоду зміни епох, утворює симбіоз із панічним страхом, апатією і втомою. Історично людина двічі спроможна була осмислити «*fin de siècle*», вперше це відбулось наприкінці XIX ст., а вдруге – наприкінці XX ст. На істотну відмінність цих періодів звернув увагу М. Епштейн: «Смерть Бога, оголошена Ф. Ніцше, наприкінці XIX століття, відгукнулася наприкінці XX століття цілою серією смертей і самогубств: смерть автора, смерть людини, смерть реальності, смерть істини...» [1]. Таким чином, постструктуралізм, постмодернізм, постгуманізм і постіндустріалізм (об'єднавшись із іншими пост-) попередньо змінили вектор самостворення людини із «життя духу» на «життя тіла». За таких умов не міг не сформуватись образ постлюдини. Усвідомивши себе вільною від будь-яких традицій, загальнолюдських цінностей чи національно-психічних домінант, вона починає розуміти себе як гібрид (культур, національностей...), гармонійно співіснуючи з неоднорідним суспільством і дисгармонійно з самою собою. Сутність постлюдини – набір інструкцій, знань, але не мудрості, відчуження відбувається посередництвом розділення знання і мудрості, а інформація подається у вигляді структури, схеми, алгоритму. Постлюдина – своєрідна стереотипна модель, котра як губка максимально увібрала в себе тілоцентричність постмодерної філософії. Саме тілоцентризм став своєрідною альтернативою логоцентризму і словоцентризму (знаковими у цьому контексті є праці Р. Барта, Ж. Бодрійяра, Ф. Гваттарі, Ж. Дельоза, Ж. Деріди, Ж.-Л. Нансі, М. Фуко).

Середина 1990-х років зафіксувала, з одного боку, апогей постмодернізму, а, з іншого, констатувала трансформацію «*пост*» у «*прото*», що обумовлено було переходом інтелектуальної ініціативи до нового покоління, «яке спрямувалося до тих нових, фантастичних, пост-реальних, точніше, прото-віртуальних об'єктів, котрі воно само могло конструювати. У світ, в якому, здавалося би, вже не могло бути нічого нового, раптом увірвалася конструктивна новизна, пафос бурхливого заселення нових територій психореальності, інфореальності, біореальності» [1]. Створене нове штучне середовище, світ віртуальної реальності, розвиток комп'ютерної техніки якісно змінив світогляд людини, зумовив вихід за межі власного біовиду. Все, що до того було створено людиною, тепер заново інтегрується в неї, стає частиною її природи, олюднення машини витісняється технологізацією людини, тепер вона «цілісна природно-штучна істота, яка поєднує в собі властивості універсальної машини із властивостями людського індивіда» [2, с. 5].

На нашу думку, витоки окресленої технологізації сконцентровані у розробленому Ж. Дельозом і Ф. Гваттарі понятті «тіло без органів», яке вони запозичили у А. Арто. Шизофренічний досвід переживання власного тіла розгортається між двома полюсами: перший – сприйняття органів як неоднорідних сил, що зв'язані один з одним та із зовнішніми об'єктами в такий спосіб, що, взяті разом, вони створюють індивідуалізовану, але не особистісну множинність, що функціонує сукупно як своєрідна «машина»; другий – визначається тим, що функціонування цих змонтованих із органів машин або монтажів зупиняється в застиглому кататонічному ступорі [3, с. 431-433]. «Тіло без органів», продукує потреби і бажання, зациклюючи людину на задоволенні бажань, а, відповідно, на повсякденності. Людина як технічна істота формує та конструює бажане, а посередництвом економіки відбувається уніфікація, суб'єктивація, раціоналізація бажань людей. Тому економіка є похідною від «тіла без органів». Подекуди від шаленого натиску реклами, яка пропагує те, що не потрібно взагалі, тіло страждає і намагається чинити опір, ідучи від супротивного.

Тіло є живильним середовищем, де стикаються сили, які можуть бути підпорядкованими і панівними. Будь-яке відношення сил утворює певне тіло, і, якщо Ж. Дельоз говорив про хімічне, біологічне, соціальне і політичне тіло, то наразі цей перелік може доповнитись ще й віртуальним тілом. Новонародженне *Покоління Інтернету* відмовляється від попередньо визначених різними «пост» стратегій, натомість, прагне сприймати і перетворювати світ у тих діапазонах, у які раніше проникати могли тільки прилади. Формуються нові атрибути цього покоління, зокрема, спостерігається віртуалізація і технологізація тіла людини. Розвиток електроніки, інформатики, генетики, біотехнологій і нанотехнологій забезпечує ефективне поєднання власне природного тіла і вживлених приладів. Цілком можливо, що біоматерія нашого мозку в майбутньому буде доповнена надпровідними нитками, мережами, нейронами, по яких надходитимуть сигнали, значення, думки, імпульси волі і бажань. Як зауважує М. Епштейн, на сучасному рівні ми – «пітекантропи технічного віку», ми посідаємо в історії людства таке саме місце, як і динозаври займають у природній історії. Все, що нас оточує: будинки, столи, книги, папір, пластмасові речі, навіть власні тіла – це предмети глибокої архаїки, матеріал майбутніх археологічних розкопок та історичних досліджень [1].

Насьогодні можемо констатувати перехід інформації у трансформацію. Людство нині є «біологічною протоплазмою» технічної цивілізації, носієм «протоінтелекту», дебютантом на сцені техно-трансформаційної цивілізації [2, с. 6]. Висловлюючи оптимістичні прогнози щодо майбутнього, всесвітньо відомий М. Каку зазначає, що сьогодні ми знаходимося на порозі епохального переходу: від пасивного спостереження природи до хореографії її чарівного танцю... Ера, що настає – одна із найзахопливіших за всю історію: вона дозволяє

нам пожинати плоди двохтисячолітнього розвитку науки. Вік Відкриття в науці наближається до завершення, поступаючись місцем Віку Панування. А тому і не дивно, що «ми – ембріони майбутніх цивілізацій і водночас ми – найдавніші релікти, примітивні зачатки того, що потім здобуде повноту форм і ясність смислу» [1].

Отже, позбавляючись морально-духовного тиску і культурологічних імперативів попередніх століть, занадто привабливою видається віртуалістика, яка окреслює зовсім інше майбутнє, зовсім інші можливості і стратегії. У подальшому сформується тримірне середовище існування, у якому не буде екранів комп'ютерів, натомість поступово будуть розповсюджені сюрреали, фрагменти гіперпростору, які перцептивно не відрізнятимуться від фізичного світу, хоча й мають інші закони, бо надають можливість їх вибору. Сюрреал можна спостерігати, а можна і перебувати в ньому як у тривимірному кіно. А тому це початок нової епохи розмноження авторських і персонажних особистостей, які мандрують віртуальними світами.

Література

1. Епштейн М. De'but de siècle, или От пост- к прото-. Манифест Нового века / М. Епштейн // Режим доступу <http://magazines.russ.ru//znamia/2001/5/epsh.html>
2. Ільїн В. Спокуси нової цивілізації: фінансовий контекст / В. Ільїн // Мандрівець. – 2008. – № 4 (75). Спецвипуск. – С. 4 – 7.
3. Енциклопедія постмодернізму: Пер. с англ./ за ред. Чарльз Е. Вінквіст, Віктора Е. Тейлор. – Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.